

Comunitat Autònoma / Departament / Estat	CATALUNYA
Municipi	GIRONA
Edifici	Catedral basílica de Santa Maria
Direcció	Pl. de la Catedral, sense número 17004
Coordenades	41.987215 2.825998

La catedral de Girona té dos campanars: una torre romànica, anomenada de Carlemany, i una altra junt amb la façana barroca, que SARTHOU defineix com una vulgar torre-campanar. En aquesta segona torre es troben les campanes del temple. L'esmentat autor descriu així ambdós edificis:

El campanario tampoco corresponde al estilo ojival del templo catedralicio, a pesar de ser obra más antigua, de fines del siglo XVI. Su escalera helicoidal cuenta 200 escalones hasta la sala de las campanas, y 86 más desde aquí hasta la galería final, que remata en templete con decapitada estatua metálica de la Fe. La campana mayor horaria mide casi dos metros de diámetro su boca, por algo menos su altura, y tiene un peso de cinco toneladas.

Más interesante que este campanario es la secular torre románica de Carlomagno, que domina el claustro, desde donde puede admirarse mejor su grandiosa hermosura, del siglo XII. Sirve de contrafuerte a la catedral, y consta de seis pisos o cuerpos superpuestos con arquería ciega. Termina en terraza, y es su obra de ladrillo. Fue el campanario de la antigua catedral de su mismo estilo románico, y conserva su escalera helicoidal. Es divisoria del templo y su claustro.

El conjunt de campanes ha sigut dotat amb jous nous, de perfil valencià, i ubicat en una nova estructura de fusta, de manera que les campanes petites (ara només hi ha una) s'ubicaran en la part baixa; les tres majors en la part alta, i en la part superior es troba, fixa, la gran campana de les hores.

La torre ha sigut restaurada, tant en la seva aparença exterior com en la sala de campanes i en el cupulí superior on s'ubica la campana dels quarts i que està rematat per l'estàtua metàl·lica de la Fe, també renovada. No obstant les plantes inferiors conserven encara dependències on vivien els monjos encarregats de les campanes i altres auxiliars del temple. No obstant això, encara que romanen les dues extraordinàries campanes del rellotge, per a assenyalar el pas del temps dins de la catedral, la maquinària ha desaparegut.

Els jous de l'anterior instal·lació (de fusta per a les tres campanes petites i de ferro colat per a la major) es conserven, els tres primers, desmuntats, en una sala intermèdia, pròxima a les dependències dels antics campaners, mentre que el jou metàl·lic segueix en la sala de campanes.

També s'han conservat alguns elements auxiliars de toc de les campanes anteriors, fins i tot a la guerra civil, com són els forats de les bastides on s'insertien els coixinets de les campanes i sobretot els suports ubicats en la part exterior del mur, que permetien deixar les campanes "assentades", açò és cap amunt, invertides. Recolzant-se en els corresponents "braços" o palanques de volteig. La seva alta ubicació ens permet conèixer part de la tècnica tradicional de toc, que es realitzaria mitjançant llargues sogues. També indica la dificultat que suposaria repicar aqueixes campanes, per com es troben d'altres, després de posar la corresponent corda unida al batall mitjançant un ganxo, encara que no és improbable que aquesta operació, després de llargs anys de pràctica, es realitzara mitjançant un llarg pal àgilment manejat tant per a posar com per a llevar els esmentats ganxos.

La ubicació de les campanes en una estructura central ha permès tancar els vans mitjançant unes lleugeres malles de nous materials plàstics, que se suposen de gran resistència.

Altitud: 85 metres.

Església gòtica aixecada entre el 1312 i el 1415; es va reprendre tardanament i va quedar coberta el 1606 quan també es va aixecar la base del campanar. Consta d'una gran nau coberta amb una volta de creueria; té quatre trams cadascun dels quals inclou dos altars laterals; està capçada per un absis poligonal de nou costats amb deambulatori; en el presbiteri les naus són tres, les laterals que es prolonguen formant la girola; el presbiteri és una zona poligonal delimitada per vuit pilars i dos trams més, tots ells coberts per voltes de creueria simple com la resta de la gran nau.

Campanes	<p>La torre de la catedral de Girona, té sis campanes, disposades en dues plantes. Les quatre inferiors corresponen a les campanes d'ús litúrgic, mentre que les dos superiors s'utilitzen per als senyals horaris.</p> <p>El conjunt actual està format per només quatre campanes, de bona factura, de BARBERÍ d'Olot. Les tres menors van ser fetes al mateix temps, en 1941, mentre que en 1946 va caure al carrer la campana major, l'Assumpta, trencant-se en mil trossos, la qual cosa va motivar la seva refosa i el trasllat de totes les campanes a l'interior de la torre.</p> <p>En una estança intermèdia, veïna a l'habitació on es trobava el rellotge mecànic, hi ha dues extraordinàries campanes que van sonar durant segles el pas del temps dins del temple, i que per aquell ús es van conservar durant la destrucció de la guerra civil. La petita, que tocava els quarts, està en desús i la major, que abans tocava les hores, s'utilitza sense criteri per a tocar ara els quarts, amb un electromall desproporcionat i que acabarà prompte amb ella.</p>
Fotos	127
Tocs actuals de campanes	Els tocs actuals es limiten a diverses combinacions d'oscil·lacions incompletes, sense arribar a superar els 90°, i a certs repics de les campanes.

La restauració de les campanes de la catedral de Girona el 2003 constitueix una de les més sorprenents actuacions en conjunts de catedrals dels últims temps ja que, malgrat el gran esforç econòmic realitzat, el concepte està en contra de les més elementals regles que regeixen la conservació, difusió, ús i coneixement de les campanes.

Han decidit que les campanes dins sonin més, la qual cosa contradiu l'opinió de mantenir diversos segles les campanes en les finestres. Les campanes dins sonen distint, i perquè el seu so s'expandeixi per igual seria necessari cobrir les finestres parcialment per a fer dins una caixa de ressonància.

Per tant, perquè estiguin dins, s'ha construït una enorme estructura mixta, amb elements metàl·lics i grans bigues de fusta, que no compleix amb les regles de l'art. L'estructura seria autoportant si les campanes estiguessin fixes, però aquestes es mouen i a més ho fan, pels gustos dels instal·ladors, amb gran desequilibri entre boca i contrapès, amb la qual cosa l'esforç lateral serà major; del mode que està concebuda l'estructura l'esforç es transmet al campanar.

L'estructura tampoc segueix dues regles més: la dinàmica i l'acústica, que en cas de les campanes són complementàries. El normal, en una estructura, és posar els objectes més petits dalt, perquè l'esforç produït pels majors no s'amplifiqui si aquests, les campanes grans, estan en la part superior. De la mateixa manera, per difusió acústica, les campanes agudes han d'estar dalt, per a difondre linealment les seves notes parcials, mentre que les notes de les campanes greus s'expandeixen en totes direccions.

Però hi ha una quarta regla més que no es compleix i és la necessària conservació dels diversos elements: és difícil accedir a les diverses campanes, no sols perquè es troben, sobretot les majors, a altures desmesurades, sinó perquè l'accés per a la conservació es veu dificultat pels cables elèctrics, necessaris per a una instal·lació mecanitzada, que s'han posat sobre les bigues perquè no es vegin: en conseqüència els que han de pujar a conservar les campanes els trepitgen, complicant la seva seguretat o afectant la conservació dels conductors elèctrics, i no diguem més si han de posar, que hauran de fer-ho, alguna petita estructura de biga a biga per a fer qualsevol reparació, ajust o canvi de peces (com els batalls): els cables quedaran picats.

Encara afegiríem una cinquena regla incomplida: una estructura tan potent com aquesta no sols ha de servir per a mantenir les campanes, sinó per a accedir a proximitat d'elles, especialment de la major, la més antiga. Hi ha una tímida plataforma, que permet acostar-se a ella, amb gran perill, però no es pot girar entorn i admirar un dels bronzes més antics.

Contemplació que tampoc pot realitzar-se per que la campana no ha sigut restaurada, i s'amaga sota d'una densa capa d'excrements de coloms, alguns d'ells recents ja que les aus acampen per les seues amples dins del campanar.

A açò cal afegir unes serioses limitacions que contradiuen els propòsits d'una restauració: si restaurar significa recuperar els valors originals, aquí aquests brillen per la seva absència. Les campanes no toquen a l'estil tradicional, no poden ser tocades manualment per diversos motius (les majors, dalt no faciliten el toc; no hi ha palanques separades per al toc manual; els electromalls i els motors es troben en costats diferents el que impossibilita col·locar sogues, que per descomptat no poden instal·lar-se en la mateixa roda del motor per seguretat i per conservació de les instal·lacions), i s'ha modificat la sonoritat, no sols per col·locar-les al mig, que és una solució extremadament discutible, però acceptable, sinó per ubicar-les de manera acústicament incorrecta. Tampoc hi ha aquell sistema de corioles unit al gran batall de la major per a interpretar manualment certs senyals .

Tampoc s'han restaurat les campanes, ni tan sols netejat. En aquests moments alguns discuteixen la neteja de campanes mitjançant un doll suau i humit d'arena; nosaltres creiem que aquest sistema és vàlid en la major part de les campanes, perquè lleva sobretot la tosca acumulada sobre les campanes al llarg dels segles, especialment en les fixes, capa de brutícia que cada vegada amorteix més el so. Però encara que no s'haguessin netejat amb arena, tampoc es van respectar a l'hora de col·locar els jous de fusta de les quatre noves, i taques de

Conservació, manteniment

Protecció	Bé: Església catedral de Santa Maria Comunitat Autònoma: C. A. Catalunya Província: Girona Municipi: Girona Categoria: Monument Codi: (R. I.) - 51 - 0000551 - 00000 Registre: (R. I.) REGISTRE BIC IMMOBLES: Codi definitiu Data de Declaració: 03-06-1931 Data Butlletí Declaració: 04-06-1931 Font: Ministerio de Cultura (2007)
Propostes	<p>Creiem que el problema de tots els defectes existents en la per un altre costat magnífica instal·lació, correspon a l'absència d'un projecte de restauració integrat en el Pla director, unit a la falta de criteris tècnics en l'actuació sobre les campanes.</p> <p>És precís partir de l'estructura actual, cosa que sembla irremeiable, adaptant-la a les necessitats un instrument musical, a les necessitats acústiques d'un immoble, així com a la conservació, la difusió i l'ús d'aquell conjunt singular de campanes.</p> <p>També és necessari partir de les campanes existents, pensar en la seva possible ampliació, i a dotar-les d'instal·lacions que permetin la seva conservació, la seva difusió i el seu toc, tant de manual com automàtic.</p> <p>La complexitat dels tocs tradicionals de Girona, la seva afortunada i exhaustiva documentació, no justifiquen la paròdia actual, sinó que exigeixen una nova actuació conjunta per a tractar de corregir els nombrosos defectes de la instal·lació existent i acabada de realitzar.</p> <p>En conseqüència les campanes majors han d'ubicar-se a la planta baixa de l'estructura, i modificar-se les seves instal·lacions de manera que puguin no sols oscil·lar sinó deixar-les "assentades", tant de manera automàtica com a manual. Per a això s'equilibraran millor els jous de fusta, fins i tot mantenint els actuals (encara que la seva forma correspon a altres tradicions). Se substituiran els batalls per altres menors, fins i tot pels existents a les sales inferiors, i s'instal·laran els mecanismes de manera que tant de motor d'impulsos com electromall estiguen ubicats al mateix costat, i oposat al del "braç" o palanca per al toc manual.</p> <p>Els motors d'impulsos hauran de regular-se perquè les campanes no sols puguin quedar invertides entre "toc" i "toc", sinó que comencin a tocar immediatament, percutint per igual en els dos costats (cosa que els actuals motors d'impulsos poden controlar) i podent aturar mitjançant fre o lliurement, segons les necessitats del toc, però en tot cas percutint sempre de manera regular en els dos costats i no en un com en l'actualitat.</p> <p>La o les campanes petites, ubicades en el part superior, no han de quedar-se necessàriament invertides, encara que seria convenient que ho feren, però les tres grans han de fer-ho, sense cap altra possibilitat.</p> <p>De la mateixa manera creiem que en les fases següents de la restauració de la torre ha de contemplar-se la desaparició dels jous de fusta i ferro, de menys de seixanta anys, de les campanes a la seua instal·lació anterior. Tampoc sembla necessari conservar els mecanismes electromecànics anteriors, com el rellotge de control dels antics electromalls, encara ubicat a la sala baixa de la torre.</p>
Autors de la documentació	LLOP i BAYO, Francesc
Data	04-07-2024

Campanes desaparegudes

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
Cel·la de campanes	"la de les excomunion, de l'interdicte o vedada"				
Cel·la de campanes	"la petita o de l'oració"	PUIG, ESTEVE	1831	59	119
Cel·la de campanes	"la peixatera"			72	216
Cel·la de campanes	"la quotidiana o nova Narcisa"		1816	95	496
Cel·la de campanes	"la bramamorts"		1618	95	496
Cel·la de campanes	Narcisa		1896	105	670
Cel·la de campanes	"La dominical"		1727	107	709
Cel·la de campanes	"L'Assumpta, Maria o Mare de Déu"	SENYER	1611	110	771
Cel·la de campanes	Sant Narcís i Sant Antoni "la capitular"	PUIG, ESTEVE	1816	134	1440
Cel·la de campanes	L'Assumpta	BARBERÍ	1940	140	1589
Trifori	"la cloca de cridar als campaners"		1340	31	17

Campanes actuals

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
Cel·la de campanes	Sants Germà, Paulí, Just i Sici "la Quotidiana" (1)	BARBERÍ	1941	85	356
Cel·la de campanes	Santíssim Salvador "la Dominical" (2)	BARBERÍ, HIJOS DE ESTEBAN	1941	107	709

Cel·la de campanes	Sant Narcís "la Capitular" (3)	BARBERÍ, HIJOS DE ESTEBAN	1941	120	1001
Cel·la de campanes	Santa Maria "l'Assumpta" (4)	BARBERÍ, HIJOS DE ESTEBAN	1946	137	1489
Cel·la de campanes	Santa Maria i Sant Benet "el Bombo o la Beneta" (B)	SENYER, ANTONI I BARTOMEU	1573	190	3971
cupulí	Ave Maria, campanó dels Quarts (A)	SERVA (GIRONA)	1712	79	285
Finestró sobre el trifori	Campana dels quarts (a)	FEXES, JOAN	1550ca	17	3
Finestró sobre el trifori	Campana de les hores (b)	FEXES, JOAN	1550ca	24	8
Museu	Tintinacle			9.4	0
Presbiteri	Campaneta d'eixida de missa			15	2

Relotges

Relotge mecànic (1)	Existent Parat
Data de construcció	
Descripció	<p>En 1994 escrivíem que la catedral de Girona havia sabut conservar i posar en èmfasi l'últim dels rellotges mecànics històrics: instal·lat per Antonio Safoy en 1784, segons figura al seu pèndol la inscripció: "PAFOY / 17 EM 83 / FECIT". Escrivíem que el més destacat d'aquest rellotge consistia en el fet que havia sigut instal·lat al museu de la catedral, on estava en funcionament gràcies a la corda que li donava el vigilant de l'esmentada exposició. També dèiem que havia sigut substituït, quant al seu paper de marcadore de les hores urbanes, per un mecanisme, de remuntatge elèctric, instal·lat per PATENTES ELORDI - Electromecànica - Pamplona - Navarra. Pareix que, fins i tot, en 2001, tocava les hores a l'estil italià, la qual cosa sembla sorprenent en aquestes terres (és a dir tocant l'hora completa abans de cada quart, per exemple vuit de la major i dos de la dels quarts a les 08:30 hores), fins i tot més quan a Catalunya es mesura el temps pensant que l'hora acaba en el moment de sonar i no comença com és usual en altres llocs. En aquests moments no estem en condicions de confirmar el funcionament del rellotge al museu, cosa que no vam poder verificar en la presa de dades de 2004.</p> <p>No obstant això podem dir que el rellotge d'ELORDI ha desaparegut i que l'esfera actual i els tocs de les campanes es realitzen mitjançant un ordinador BTE6 de BODET instal·lat per RIFER de Girona.</p>

<u>Relloige mecànic (2)</u>	Existent Parat
Autor	FABRA (GIRONA)
Empresa de manteniment	FABRA (GIRONA)
Data de construcció	
Descripció	El rellotge controlava, de manera mecànica, diferents tocs automàtics de les campanes motoritzades.

Información completa: [Catedral basílica de Santa Maria - GIRONA \(CATALUNYA\)](#)

PDF (18-01-2025)